

Jens Baggesens Slægt og Forældre.

Af Louis Bobé.

»De ældgamle Bagge Sønners Stamme«, som de allerede 1702 kaldes paa Jens Lauridsen Baggesens Ligsten, hører til Ribe Bys ældste og anseteste Slægter¹⁾.

Allerede i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede levede i Ribe Familien Bakæ eller Baghe. Raadmand Niels Bakæ døde 1350 under den store Pest, og flere af hans Ætlinge i Mandstammen beklædte samme Embede i Byen.

J. Kinch har fremsat den Formodning, at den yngre Slægt Baggesen paa Spindesiden nedstammer fra de Bagger. Bagge Jenssen, et Barnebarn af Anne Bagges, der 1475 ejede Semgaard i Sem Sogn, var født 1511 og en af Byens rigeste Mænd, blev 1557 Raadmand, og var i mange Aar indtil sin Død 1578 en af Forstanderne for Byens Hospital. I sit Ægteskab med Cecilie Pedersdatter (Stifdatter af Borgmester Jørgen Juel) havde han Sønnen Peder Baggesen (f.1546 † 1591), fra 1581 ligeledes Raadmand og Byens rigeste Mand.²⁾ Gjennem sit Ægteskab med Dorothea, en Datter af Borgmester Søren Jacobsen Stage, blev han Svoger til den kgl. Historiograf Hans Svanning. Deres Søn Bagge Pedersen (f.1578 † 1621), fra 1616 Raadmand, havde i sit Ægteskab med Margrethe, en Datter af Borgmester Lavrids Thøgersen i Ribe, flere Sønner, blandt hvilke Laurids Baggesen, en driftig og formuende Skibs-

¹⁾ Saml. til jydsk Historie og Topografi VIII, 60 ff. Vahl, Christiern Nielsens Slægtbog 13.—16. Hefte, S. 17.

²⁾ Terpager, Inscr. ripenses, 40, 125, App. 6 ff., 14.

rheder, død 1655 som Raadmand, gift med Mette, Datter af Borgmester Jens Olufsen i Ringkjøbing — og Bagge Baggesen (1615—81), fra 1655 Raadmand og Ejer af Gaarden Holkjer, hvis store Rigdomme fremhæves af Terpager.¹⁾

Af Laurids Baggesens 23 Børn blev Lavrids Lavridsen Baggesen (f. 1643 † 1695) 1671 Raadmand, 1679 Borgmester i Ribe og 1682 øverste Raadmand i Varde — Peder Lauridsen Baggesen (f. 1647 † 1707) ligeledes Raadmand, Ejer af Lunderup ved Varde — medens Jens Lauridsen Baggesen (f. 1650 † 1702) levede som Raad- og Handelsmand i sin fædrene By. Den sidstnævnte havde Sønnerne Laurids (f. 1681 † 1751), Kammerraad og Amtsforvalter for Nyborg og Tranekjær Amter, Ejer af Hesselager i Fyen, en Svoger til Christian Falster — og Peder Baggesen (f. 1685 † o. 1722), den sidste af Familien, som var bosat i Ribe.²⁾

Med Udgangen af det 17. Aarhundrede spores en kjendelig økonomisk Tilbagegang i den nu vidtforgrenede Slægts Vilkaar. Fra hvem af de i det foregaaende senest nævnte Mænd af Slægten Digterens Bedstefader nedstammer, er endnu ikke oplyst, men at han hører til Slægten Baggesen fra Ribe, er vel meget sandsynligt. Indgaaende Undersøgelser i Landsarkivet for Nørrejylland vilde maaske bekræfte denne Formodning. Selv har Jens Baggesen ikke været kjendt med sine ældre Slægtskabsforhold og hans Søn General A. Baggesen søgte, vistnok forgæves, at faa knyttet sine Forfædre til de Baggesønner fra Ribe.

I Aarene 1729—62 var Digterens Bedstefader Jens Baggesen Sogndegn i Bobøl, Føvling Sogn, Malt Herred. I sit Ægteskab med Catharine fra Husum havde han 6 Sønner, blandt hvilke Bagge Baggesen, der kom til Verden 1735 i Føvling, og som atter blev Fader til Digteren Jens Baggesen. Oplært i en Almueskole blandt Sognets andre fattige Børn maatte han fra tidlig Ungdom ernære sig som Skriver og skildres som en lille godmodig og stræbsom Mand.

¹⁾ Kinch, Ribe Bys Hist. I, 373, 401, 424.

²⁾ En haandskreven Stamtavle over Baggesenerne fra Ribe udarbejdet af F. Baggesen findes i Rigsarkivets Persh. Saml.

1753 fik Bagge Baggesen, kun 18 Aar gammel, Ansættelse som Kornskriver ved Kornmagasinet i Korsør, først under Amtsforvalter over Antvorskov og Korsør Amter samt Proviant- og Materialforvalter i Korsør Urban Bruun, siden under dennes Efterfølgere i Embedet Justitsraad Søren Engelbrecht, der 1775 blev Kommittet i Rentekammeret, derefter under Overkrigskommissær N. C. Bøtcher og senest under Amtsforvalter Niels Sommerfeld Bøeg, der besveg Kassen.

Da det, som han ytrer, »omsider blev ham umuligt ved sin Families Tilvæxt at kunne leve af den liden Løn han havde,« fik han, vistnok paa Forbøn af sin tidligere Foresatte Engelbrecht, der 1779—82 var Medlem af Generalvejkommisionen, 17. Juni 1780 Ansættelse som Interims-Pikør ved det kongelige Vejarbejde.¹⁾

1783 i December, indgav han en Ansøgning til den kgl. Generalvejkommision, skreven med en pyntelig Haand, der i meget minder om hans Søns smukke, kalligrafiske Haandskrift, som Faderen efter Jens Baggesens eget Udsagn havde lært ham, og hvori han som lille Dreng allerede opnaaede saa stor Færdighed, at han kun ni Aar gammel underviste i Skrivning og skrev Forskrifter for de fornemste Børn i Byen.

Det hedder i den paagjældende Ansøgning: »Da jeg formedelst mine Forretninger og Opvartning ved Vei-Arbeidet ikke til bestemt Tid har kundet (!) bestandig beobagte min Post ved Magazinet, er ieg fra samme af Herr Amtsforvalter Bøeg entlediget, og altsaa maa savne denne Hielp til min og Families Underholdning, hvilken nu er mig plat umuelig alleene af min hidindtil nydte liden Gage ved Vei-Arbeidet at kunde endog til det alleruundværligste bestride. Den yderste Nød og Mangel tvinger mig derfor til at bønfalde den Høy-Kongelige Direction om, at ieg enten maatte nyde noget Tillæg til min Gage eller og (som ieg helst underdanigst ønsker og beder) med Gage som fast Vei-Picqueur maatte blive antaget; da ieg er forsikret om, at saavel Herr Ober-Veimesteren som de andre Herrer Officierer, under hvis Commando ieg haver forrettet min Tieneste hid-

¹⁾ Vejkommisionens Journal 1780, 130; 1783, 630; 1784, 98.

indtil, ikke skal nægte mig deres Vidnesbyrd om, at ieg upaa-
klagelig har beobagtet min Tieneste.«

Vejkommissionen tog intet Hensyn til hans Andragende, som han da ogsaa, denne Gang med mere indtrængende Ord, fornyede i April Aaret efter:

»Den ulykkeligste og beklageligste Forfatning, hvori nogen-
sinde en Mand med Familie kan styrtes,« — hedder det —
»Mangel paa det allernødvendigste til Livets Ophold for mig,
Kone og sex Børn, tvinger mig til underdanigst at insinuere
den Høy Kongelige General-Vei-Commission denne Supplique —

Da ieg nu ikke længer har Tienesten ved Magazinet, efter-
som ieg, for pligtskyldig at oppasse mit Arbeide ved Veiene,
maatte qvittere samme, seer ieg mig nu nødsaget til at anraabe
den Høy-Kongelige General-Vei-Commission om naadigst at for-
unde mig lidet meere, enten Gage som fast Picqueur, eller et
andet lidet Levebrød, hvoraf det kunde blive mig mueligt at
underholde mig og Familie, da ieg ellers i mine nærværende
Omstændigheder umuelig kan leve af de mig naadigst forundte
3 $\frac{1}{2}$ om Dagen saa længe ieg er paa Veiene, men ynkeligen
maae omkomme med Kone og Børn i alle Armods og Hungerens
Elendigheder.

Ieg haaber underdanigst, at den Høy-Kongelige General-
Vei-Commission redder en ulykkelig Mand og Fader, som, fø-
lende alle Mangelens Gienvordigheder, sukker under disse Baand
— og paa anden Maade ikke seer nogen Udveie til andet end
Undergang og Fortvivlelse.«

Ejheller denne indtrængende Bøn kunde formilde de høje
Herrers haarde Hjerter. Naadens Sol kom aldrig til at skinne
for denne hæderlige, stræbsomme Mand. Hans Dage var da
allerede talte, forkortede af det slidsomme Vejarbejde og de
bitre Næringsssorger. Bagge Baggesen døde allerede 12. Marts
1785, kun 50 Aar gammel, efterladende Hustru og Børn i største
Nød.

Den 23. November foretoges Skiftet efter ham mellem En-
ken og Børnene Sr. Jens Baggesen, Student, 21 Aar, Hans
Peder, 11 Aar, Marie, 20 Aar, Cathrine Sophie, 17 Aar og Maren
Kirstine, 9 Aar. Som Lavværgen nævnes Sr. Peder Thornborg

og Formynder Stud. jur. Peder Flint, den samme, der senere ægtede Digterens ovennævnte Søster Cathrine Sophie. Dødsboets Gjæld var 53 Rdlr., dets Indtægt 47 Rdlr. Enken beholdt Boet mod at »fornøje Kreditorerne efter Vilkaar og Lejlighed.«

Enken indgav et halvt Aar efter Mandens Død en Ansøgning til Kongen »om en liden Pension til Understøttelse for sig og sine Børn.« Haandskriften og Stilen er tydelig nok Jens Baggesens.

»Udsat for den yderste Mangel og Elendighed, uden Tilflugt, uden Haab om Understøttelse, seer ieg ulykkelige Enke mig nødsaget til i allerdybeste Underdanighed at bønfulde Landets milde Fader om Redning.

Moder til 12 Børn, hvoraf de 5 leve, og de 4 ere ganske uforsørgede, forlod min Mand mig i de meest trængende Omstændigheder . . . Uagtet den sparsomste Tarvelighed, blandet ofte med Undværelsen af det allernødvendigste, var det ham umueligt, uden nogen Gield at give sine Børn den Opdragelse, som han skyldte Gud, Kongen, Landet, og dem. Han efterlod mig altsaa med meget mindre end Intet, og uden andet Haab end Deres Majestæts besynderlige Naade om meere.

De skrækkeligste Følger af gieldbunden Armod, Hunger og Frost, og alle disse Mangelens Elendigheder ville snart foreenede styrte mig og mine 4 med mig lidende Børn i den yderste Fortvivlelse, dersom Deres Majestæts Naade ved at forunde mig en liden Pension ikke redder os. Ved dette Haab holder ieg mig endnu fast, overbevist om, at den milde Landsfader ikke vil lade 5 Undersaatter synke i Jammerens dybeste Afgrund.

Corsøer d. 8de Octobr. 1785.

allerunderdanigst

Anna Baggesen.

Fra Byens Borgmester N. Rested og Raadmand P. L. Braadt er vedføjet følgende af dem undertegnede Erklæring.

At Madame Anna sal: Baggesens Enke, fød Møller, hvis Mand, efter at han i en 5 Aars Tid har tient som Interims Vey-Piqueur, her i Byen, ved Døden er afgaaet, er med 4re uopfødte Børn i en meget fattig og trængende Forfatning, skulde

vi ikke undlade herved, efter hendes Begiering, sandfærdig at bevidne, saavel som, at hendes Vandel og Opførsel, da hun er født heri Byen, stedse har været bekiendt for honet og anstændig, saa at hun vist kand regnes imellem de anstændige og høist trængende Enkers Tal, som kan ansees for værdige og behøver publique Hielp, og da der ved Skiftet efter hendes sal. Mand ikke kand blive noget for hende og uopdragne Børn at vente, men endog er under samme een vidtløftig Gield, saa at vi fuldkommelig indseer, at hun i Mangel af at reusere i sin foresatte allerunderdanigste Ansøgning om en liden aarlig allernaadigst Pension, vist med sine Børn maae blive udsat for at lide den yderste Nød, saa skal det være vores inderligste Ønske om dette paa Forlangende af os meddeelte sandfærdige Vidnesbyrd maatte kunde biedrage til hendes kummerlige Kaars Lettelse ved hendes Ansøgnings allernaadigste Bønhørelse, hvortil vi, som Stædets Magistrat, samme allerunderdanigst vil have recommenderet.«

Fra Overvejmasteren, Major Rosenberg, foreligger endvidere Vidnesbyrd til Gunst for den afdødes hæderlige Eftermæle og hans Enkes ulastelige Vandel.

»Salig Baggese, der forhen i 30 Aar tiente som Kornskriver ved det Kongl. Amts Magazin i Korsøer, fandt i dette sit lidet Embede for sig, Hustrue og fem Børn ikke nødtørftigt Udkomme. Han søgte derpaa at blive ansat ved Veiarbeidet og blev ved den Kgl. General-Vei-Commission antagen som Piqueur i Aaret 1780, hvor han, saa længe han var ved dette Arbeide, stedse forholdt sig som en retskaffen Betient, der fortiente det bedste Vidnesbyrd.

Han døde uden at komme i fast Nummer og nød efter nu værende Indretning ved Vei-Arbejdet Interims Piqueurs Gage af den Kgl. Vei-Casse.

De som saaledes aarlig bliver brugt ved dette møysomlige og besværlige Arbeide, og hvis Opførsel ikke udelukker dem derfra, fortjener efter min underdanigste Formeening fuldkommen den Kgl. Naade at blive anset som virkelige Kgl. Betiente, endskiønt de ikke nyde fast Gage, og paa samme Grund troer jeg, at sal. Baggese kunde til Fordeel og Lættelse for hans

efterladte Familie betragtes som Kgl. Betient, hvis Enke maatte nyde Adgang til den for saadanne bestemte Naade.

At for Resten hans Enke, en meget skikkelig og dydig Kone, er efterladt i den bedroveligste Armod, og at hun og den salig Mand have paa det bedste søgt at opdrage deres mange endnu uforsørgede Børn (blant hvilke den ældste ogsaa uforsørgede Søn noksom er bekjendt af sine Talenter og deres roesværdig Brug); alt dette kand jeg sandfærdigen med beste Anbefaling og Forbøn bevidne. Kiøbenhavn den 11. Febr. 1788.

I Henhold til disse varme Anbefalinger bevilgedes Enken en aarlig Pension af 30 Rdlr.

Om Baggesens Moder kan følgende oplyses. Anna Møller var ældste Datter af den 20. Oktober 1774 i Korsør i en Alder af 78 Aar afdøde Skipper — Skibsmænd kaldes han i Kirkebogen — Søren Møller, der bibragte sin lille Dattersøn Jens Baggesen i dennes tiende Aar de første Grundbegreber i Navigationen. Efter den ved hendes Dodsangivelse i Wilster Kirkebog opførte Alder fødtes hun 1734, men er næppe døbt i Korsør. Hun bestyrede Huset for den med hende jævnaldrende Præst Mag. Matthias Ancher Poulsen Faber i Egeslevmagle, indtil denne 1763 indgik Ægteskab. Hendes Bryllup med Bagge Baggesen fejredes i Præstegaarden; i Kirkebogen har Faber indtegnnet følgende:

1763, d. 1. Martii trolovet Mr. Bagge Baggesen fra Korsør med min Husholderske Ane Møller, copulerede d. 20. April.

Hun var tredive Aar, da hun vuggede sin førstefødte, senere saa berømte Søn Jens. Korsør Kirkebog er for hine Aar fort meget uordentlig, og derfor har, hvad der vistnok er temmelig enestaaende, den døbte selv egenhændig indført sin Daab, idet han paa en Rejse gennem Korsør, 50 Aar efter sin Fødsel foretog følgende Tilskrift.

»1764 den 15de Februar Bagge Baggesens Søn paa Slottet Jens Immanuel.«

Det sidste Fornavn havde han selv tidligere antaget efter Immanuel Kant.

En stor Borneflok — ialt 12 — saa Lyset i den fattige Kornskrivners og Vejpikeers Hjem paa Fæstningen eller paa Slottet — men kun fem blev voxne.

Jens Baggesen havde følgende Søskende.

A n e M a r i e, døbt 28. Aug. 1765; C a t h r i n e S o p h i e, døbt 6. November 1767 † 1807, g. 1° 1793 m. Prokurator Flindt i Korsør, 2° 1802 m. Kjøbmandsfuldmægtig Peter Skaarup Bang; M a r e n K i r s t i n e, døbt 19. Dec. 1769, begr. 9. Sept. 1771; S ø r e n, døbt 2. Okt. 1772, begr. 16. Juni 1783; H a n s P e t e r, døbt 6. Aug. 1774, død 26. Okt. 1815 i Jylland, Kopist i den kgl. vestindiske Gjælds Likvidations Kontor, g. m. Gertrud Marie Steenberg; M a r e n K i r s t i n e, døbt 12. Juli 1775, † 1850, gift med Bogtrykker Peter Frolund; A b i g a e l M a r i e, begr. 26. Okt. 1776, 1 Maaned gl.; M a g d a l e n e E l s a b e, døbt 2. Aug., begr. 4. Sept. 1777; N i c o l i n e C h r i s t i n e, døbt 3. Okt. 1778, begr. 31. Dec. s. A.

Navnene Magdalene Elsabe stammer fra en Dame, hvem J. Baggesen omtaler i sine Barndomserindringer, dog uden at nævne hendes Navn. Efter at han fra det 12.—13. Aar havde skrevet Tallotterilister og ordnet Breve for Byens Postmester Transportforvalter Iver Dam (hvis Hustru Mette Kirstine Payngk døde 6. Jan. 1774 i Korsør, 46 Aar gammel), kom han paa Kontoret hos Amtsforvalteren N i e l s C h r i s t i a n B ø t t c h e r, hvem Baggesen giver det sletteste Skudsmaal. Han gav ham hver Dag Bank og mishandlede ham undertiden blot af Lune, saaledes at han blødte, ligesom han forbød ham Læsningen af enhversomhelst Bog. Denne Bottcher (f. Juni 1725 i Ribe) havde først været Fourage-Kommissær ved Armeen i Holsten, fik 1762 Titel af Overkrigskommissær, blev 1771 Amtsforvalter over Ringsted og Sorø Amter og 1775 over Antvorskov og Korsør Amter, fra hvilket Embede han efter egen Begæring afskedigedes 1781. Han døde 28. Marts 1800, 76 Aar gammel, som Fuldmægtig ved Kjobenhavns Amtsstue. »Den 56aarige Podagrister (man sér, at Baggesen har vidst god og rigtig Besked med sin Bøddels Alder), siger B. videre, »var næsten afsindig af Skinsyge over en ung elskværdig Kone, som han bragte i Graven i hendes 28. Aar.« Baggesen græd undertiden med hende, og hun med ham, men da Fru Bottcher døde, kunde Drengen ikke længere holde det ud hos Tyrannen. Ifølge Korsør Kirkebog døde Magdalene Elsabe Botcher 1776, 34 Aar gammel. Sin

Moder skildrer Baggesen som en i høj Grad alvorlig og stræng Kone, der med Haardhed svang Tugtens Ris, hvorfor hun tidlig var ligesaameget frygtet som elsket af sine Børn. I ledige Timer var Bibellæsning hendes kjæreste Beskjæftigelse, og hun udførte sine daglige Sysler under Bønner, Bibelsprog og Salmesang, hvad der fik stor Indflydelse paa Drengens saare modtagelige Sind.

Digteren holdt meget af sin Moder. Han kunde saaledes 1787 paa Vej til Trolleborg glæde hende med en Foræring til hende fra hans Velynder Grev Schimmelmänn¹⁾. Lavater besøgte hende 1793 i Korsør paa Tilbagereisen fra Kjøbenhavn. Hun forstod ikke et Ord Tysk og hidkaldte derfor Præsten som Tolk. Hun synes at være en god, naiv Kone, siger Lavater, men intet mere²⁾.

I Korsør levede Baggesens Moder, som Sonnesonnen siger, i et Slags Fattigkloster, indtil Digteren i August 1817 førte den 84aarige gamle Kone til Wilster, for at hun her i sin Datter Maries Hjem kunde blive plejet i sine sidste Livsdage. Hun døde i Wilster 13. December 1818³⁾.

Af Baggesens Søskenne fortjener kun nærmere Omtale Søsteren *A n e M a r i e* (f. 1765). Sammen med sin Broder fulgte hun 1789 Fru Frederikke Brun til Pymont. Hun ægtede 30. Aug. 1793 i Korsør Hans Christian Klena. Denne fødtes 1765 og var 1787—93 Skriver hos Gehejmerraad Carstens, der anbefalede ham paa Grund af hans Dygtighed og moralske Karakter, ligesom han betænkte ham i sit Testamente. 1793—98 var han Kopist ved det kgl. Bibliothek, indtil han udnævntes til Toldkontrollør i Wilster, hvor han døde 31. Okt. 1836⁴⁾. Marie, eller »Nanna«, som hun kaldte sig, betegnes af hendes Nevø, General Baggesen, som en livsglad og aandrig Kone, der levede det lykkeligste Familieliv. Broderen satte hende meget højt, besøgte hende 1817 og stod Fadder til hendes Barnebarn Paul Jacobs.

¹⁾ J. Baggesens Biographie I, 3; II, 76.

²⁾ L. Bobé, J. C. Lavaters Rejse til Danmark, 1898, 66, 170.

³⁾ Wilster Kirkebog ved Hr. Pastor Schmede.

⁴⁾ Efterladte Papirer fra den reventlowske Familierekreds V, 568. B.s Biographie IV, 211.

Han har til hende skrevet det i Deutsche Werke V, 132 f. aftrykte Digt An meine Schwester Maria. Marie Baggesen døde 14. Juni 1832 i Wilster.

Danske, Nordmænd og Holstenere immatrikulerede ved Højskolen og Pædagogiet i Herborn.

Ved C. E. A. Schøller.

I den lille By Herborn, før i Fyrstendømmet Nassau, nu i den preussiske Regjeringskreds Wiesbaden, oprettedes 1584 en Høiskole for den reformerte Lære i Forbindelse med et Pædagogium. Uagtet gjentagne Forsøg opnaaede Høiskolen aldrig et Universitets fulde Rettigheder, og som Følge deraf blev der heller ikke af Keiseren tilstaaet den akademiske Privilegier, deriblandt først og fremmest Promotionsret, men trods dette blev den i en Periode besøgt af studerende fra alle Egne i Tyskland, som ogsaa fra Udlandet. Et Par Gange blev Høiskolen og Pædagogiet paa Grund af smitsom Sygdom helt eller tildels flyttet til det nærliggende Siegen, saaledes 1594 og 1599 og fra Octbr. 1606 til 1609. Nedenstaaende er et Uddrag af det 1908 udkomne Værk: »Die Matrikel der hohen Schule und des Pædagogiums zu Herborn von Gottfried Zedler und Hans Sommer«.

Høiskolen.

1585. Erasmus Severinus Danus.
 1588. Magnus Bartholinus Danus¹⁾.
 1590. Christophorus Johannides Seilandus Danus, pastor et inspector in dynastia Hadamariensi²⁾.
 — Johannes Mejerus Flensburgensis Holsatus³⁾.
 — Johannes Davidis Danus⁴⁾.
 1591. Johannes Nanne Diethmarsus⁵⁾.

¹⁾ Mogens Bertelsen Dallin, † c. 1619. Mag., Oconom paa Herlufsholm. (D. biogr. Lex. IV. 163).

²⁾ Christoffer Hansen Dalby (Pers. Tidssk. VI. 152).

³⁾ Johannes Mejer, f. 1573 † 1617, Præst i Husum, studerede 1589 i Marburg (Kirkehist. Saml. 5. R. I. 283, Cimbr. lit.).

⁴⁾ Iohan Davidsen, † 1609, Raadmand i Helsingør, Søn af Tolder smst. David Hansen, studerede 1587 i Leipzig (Ny kirkeh. Saml. II. 520; Personall. Tidssk. II. 107, Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd, S. 43).

⁵⁾ Johannes Nanne, † 1616, Holsten Gottorpsk Raad (Cimbr. lit. I. 456).